

Skupština Crne Gore

**Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

Zakon o parlamentu: pravni osnov i organizacija rada parlamenta

Podgorica, decembar 2013. godine

Broj: 07/2013

Klas. br: 00-52/13-

Datum: decembar 2013. godine

Pripremio: Istraživački centar

*Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore

Sadržaj

Uvod	4
1. Parlamenti u kojima postoje poslovnik i zakon o parlamentu kao pravni osnov za funkcionisanje i unutrašnju organizaciju parlamenta	6
1.1 Zakon o Narodnoj skupštini Republike Srbije.....	8
1.1.1 Javnost rada.....	9
1.1.2 Izgled i upotreba amblema i drugih obilježja.....	9
1.1.3 Nadležnosti Skupštine.....	10
1.1.4 Konstituisanje Skupštine.....	11
1.1.5 Organizacija Skupštine	11
1.1.6 Radna tijela	12
1.1.7 Poslaničke grupe	13
1.1.8 Imenovana lica	13
1.1.9 Prava i dužnosti poslanika.....	13
1.1.10 Način rada Narodne skupštine	16
1.1.11 Odnos Narodne skupštine i predsjednika Republike	17
1.1.12 Odnos Narodne skupštine i Vlade.....	18
1.1.13 Odnos Narodne skupštine i Ustavnog suda.....	18
1.1.14 Odnos Narodne skupštine i drugih državnih organa, organizacija i tijela	18
1.1.15 Međunarodna saradnja Narodne skupštine	18
1.1.16 Imovina i finansiranje Narodne skupštine.....	19
1.1.17 Služba Narodne skupštine.....	20
1.2 Zakon o Parlamentu Makedonije (Sobranie).....	21
1.2.1 Organizacija, uslovi rada i imovinsko stanje poslanika	21
1.2.2 Organizacija poslanika u parlamentarne grupe	22
1.2.3 Informacije o imovinskom stanju poslanika	23
1.2.4 Parlamentarni nadzor	24
1.2.5 Koordinacija rada Parlamenta.....	25
1.2.6 Raspolaganje sredstvima i budžet Parlamenta	25
1.2.7 Parlamentarni kanal	26
1.2.8 Kontakti poslanika sa građanima u izbornim jedinicama	27
1.2.9 Potpisivanje i proglašavanje akata	27
1.2.10 Služba Parlamenta.....	27
1.2.11 Održavanje reda u Parlamentu	28
2. Parlamenti u kojima se poslovnik usvaja u formi zakona	29
2.1 Austrija (Donji dom).....	29
2.2 Češka (Donji dom).....	29
2.3 Estonija	30
2.4 Letonija	30
2.5 Slovačka.....	30
2.6 Švedska	30
Literatura	32

Uvod

Ustavni princip podjele vlasti i parlamentarne autonomije parlamentu daje pravo da sam uređuje sopstvenu unutrašnju organizaciju i način rada. Različite zemlje razvijaju parlamente i parlamentarne prakse na različite načine. Nadležnosti, organizacija i način rada parlamenta mogu, manje ili više detaljno, biti uređeni ustavom, specifičnim propisima koji bliže uređuju funkcionisanje parlamenta (poslovníkom), te nizom zakona. Poslovník, kao najčešći oblik pravnog akta koji u detalje uređuje organizaciju i način rada parlamenta, predstavlja „specifičan opšti pravni akt koji sadrži pravila o unutrašnjoj organizaciji parlamenta, pravima poslanika, kućnom redu i parlamentarnim procedurama”¹.

Tako i važeći Ustav Crne Gore donešen 2007. godine ne uređuje u detalje organizaciona i proceduralna pitanja, već omogućava zakonodavnoj grani vlasti u Crnoj Gori da ona sama detaljnije uredi funkcionisanje i unutrašnju organizaciju. Međutim, pored organizacionih i proceduralnih pitanja, zakonodavnoj grani vlasti ostaje i pravo da detaljnije uredi i druga pitanja poput odnosa parlamenta sa drugim državnim organima, te obaveze subjekata i lica van parlamenta kao što su npr. dostavljanje informacija ili prisustvo sjednicama parlamenta ili njegovih tijela.

Uporedna parlamentarna iskustva pokazuju da su ključna pitanja u vezi sa organizacijom i načinom rada, poput nadležnosti i mandata parlamenta, prava i dužnosti poslanika, te konstituisanja i zasijedanja, najčešće sadržana u ustavu zemalja, dok su parlamentarne procedure detaljno uređene poslovníkom. Većina parlamenata evropskih zemalja proceduralna pitanja i pitanja organizacije definišu poslovníkom kao posebnim aktom parlamenta (Albanija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Italija, Kipar, Litvanija, Mađarska, Malta, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovenija, Španija, Ujedinjeno Kraljevstvo), dok određeni broj parlamenata ova pitanja uređuje poslovníkom u formi zakona (Austrija, Češka, Estonija, Letonija, Slovačka, Švedska). Veoma mali broj parlamenata detaljnije definiše organizaciju i svoj način rada, ali i druga pitanja od značaja, poslovníkom i zakonom o parlamentu (Narodna skupština Republike Srbije, Parlament Makedonije). Interesantno je da ustavi pojedinih zemalja detaljnije uređuju određena pitanja u vezi sa organizacijom i radom parlamenta (Češka, Danska, Finska, Njemačka, Norveška, Poljska, Slovačka). Ustavom Finske je, na primjer, predviđeno formiranje određenih stalnih odbora i broj članova u tim odborima, pravo poslanika da postavljaju pitanja premijeru i ministrima, te postupak razmatranja predloga zakona na plenarnoj sjednici. Takođe, Ustav Poljske sadrži odredbe koje se tiču procedure razmatranja predloga zakona u okviru tri čitanja i procedure podnošenja amandmana. Njemačka, npr, Ustavom uređuje nadležnosti odbora, javnost sjednica, pravo zahtijevanja prisustva članova Vlade, te pravo na nadoknadu poslanika.

---

¹Marijana Pajvančić „Parlamentarno pravo”, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2008.

Osim toga, pojedini parlamenti, pored poslovnika, imaju posebne zakone ili pravila kojim regulišu status, prava i obaveze poslanika ili rad anketnih odbora. Tako u Austriji postoji Poslovnik o radu anketnih odbora ili u Njemačkoj Zakon kojim se utvrđuje pravni okvir za funkcionisanje anketnih odbora. Estonija, Mađarska, Malta, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija imaju Zakon o statusu poslanika, dok u Mađarskoj postoji i Zakon o naknadama poslanika, propis o privilegijama i ovlašćenjima u Parlamentu Malte.

Neposredno nakon konstituisanja prvog saziva Crnogorske narodne Skupštine, 1906. godine, usvojen je Zakon o poslovnom radu u Narodnoj skupštini. Ovo je bio prvi zakon koji je usvojila Skupština. Danas, unutrašnja organizacija i način rada Skupštine Crne Gore regulisani su posebnim aktom, tj. Poslovníkom Skupštine Crne Gore. Ustavom Crne Gore je predviđeno da Skupština donosi poslovnik većinom glasova svih poslanika, što je zahtjev koji ukazuje na značaj koji se ovom aktu pridaje u crnogorskom pravnom sistemu. Posljednje izmjene i dopune Poslovnika usvojene su u novembru 2013. godine². Međutim, u skladu sa Akcionim planom za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore u 2013. godini predviđeno je sagledavanje potrebe donošenja zakona o Skupštini Crne Gore, sa ciljem unapređivanja demokratskih standarda, kao i pozicije i značaja parlamenta kao ključne demokratske institucije. U tu svrhu, Istraživački centar je, analizirajući pravne propise koji uređuju funkcionisanje parlamenata, pripremio dokument koji sadrži pregled parlamenata u kojim je organizacija rada parlamenta regulisana poslovnikom i zakonom o parlamentu, i parlamenata u kojima se poslovnik o radu donosi u obliku zakona, zajedno sa glavnim odredbama sadržanim u njima. Budući da Narodna skupština Republike Srbije i Parlament Makedonije pored poslovnika imaju zakon o parlamentu, ovaj dokument sadrži detaljniji pregled odredaba u vezi sa parlamentarnim procedurama sadržanim u Zakonu o Narodnoj skupštini Srbije i Zakonu o Parlamentu Makedonije.

---

²Odluka o izmjenama i dopunama Poslovnika Skupštine Crne Gore, „Sl.list CG“, br. 49/13

1. Parlamenti u kojima postoje poslovnik i zakon o parlamentu kao pravni osnov za funkcionisanje i unutrašnju organizaciju parlamenta

Funkcionisanje i unutrašnja organizacija Narodne Skupštine Republike Srbije i Parlamenta Makedonije do nedavno su bili uređeni posebnim aktom, tj. poslovnikom o radu. Međutim, predlogom grupa poslanika ova dva parlamenta usvojila su i zakon o parlamentu.

Predlog zakona o Parlamentu Makedonije koji je podnijela grupa poslanika usvojen je u avgustu 2009. godine u okviru redovne zakonodavne procedure. Jedan od događaja koji je prethodio usvajanju Zakona o Parlamentu bio je susret predsjednika Parlamenta Makedonije sa nekadašnjim predsjednicima Parlamenta u cilju rasprave o Predlogu zakona o Parlamentu.³ Zakonom je definisan niz značajnih pitanja kao što su raspolaganje budžetom Parlamenta i nadležnosti Budžetskog savjeta, te funkcionisanje Parlamentarnog instituta kao posebne organizacione jedinice.

Na dnevnom redu Prvog vanrednog zasijedanja Narodne skupštine Republike Srbije 23. februara 2010. godine jedina tačka bila je razmatranje Predloga zakona o Narodnoj skupštini koji je podnijela grupa od 128 poslanika. Tom prilikom je, u ime predlagača, poslanika iz nekoliko poslaničkih grupa, šefica poslaničke grupe za Evropsku Srbiju Nada Kolundžija istakla da je snažan i nezavisan parlament pretpostavka za razvoj demokratskog društva, te da pravni osnov za usvajanje zakona o parlamentu predstavlja Ustav Srbije. Nakon završetka razmatranja, Narodna skupština je većinom glasova poslanika usvojila Predlog zakona o Narodnoj skupštini 26. februara 2010. godine. Osim toga, poslanici su većinom glasova utvrdili da postoje naročito opravdani razlozi da Zakon o Narodnoj skupštini stupi na snagu ranije od osmog dana po objavljivanju u Službenom glasniku Republike Srbije.⁴ Jedna od važnih novina koje predviđa Zakon o Narodnoj skupštini je finansijska autonomija, odnosno mogućnost Skupštine da samostalno upravlja sredstvima za rad Narodne skupštine.

U poglavlju koje slijedi dat je kratak tabelarni prikaz ključnih pitanja definisanih zakonom o parlamentu i poslovnikom u Parlamentu Makedonije i Narodnoj skupštini Srbije, kao i detaljniji pregled odredaba u vezi sa parlamentarnom procedurom definisanom Zakonom o Parlamentu Makedonije i Zakonom o Narodnoj skupštini Srbije.

---

³Izveštaj o radu Parlamenta Makedonije za period 1.1.2009 – 31.12.2009

<http://www.sobranie.mk/WBStorage/Files/Godisen%20izvestaj%202009%200.pdf>

⁴Internet stranice Narodne skupštine Republike Srbije

http://www.parlament.gov.rs/%D0%9F%D1%80%D0%B2%D0%BE_%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE_%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%9A%D0%B5_%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B5.4380.43.html

Zemlja i parlament	Akt koji uređuje unutrašnju organizaciju parlamenta	Ključna pitanja definisana zakonom o parlamentu	Ključna pitanja definisana poslovníkom
Srbija (<i>Narodna skupština</i>)	Poslovník i Zakon o Parlamentu	Položaj, nadležnost, organizacija i način rada Skupštine; Prava i dužnosti poslanika; Amblemi, simboli, obilježja; Odnos Skupštine prema ostalim državnim organima; Međunarodna saradnja; Imovina i budžet Skupštine; Služba Skupštine itd.	Organizacija i način rada; Postupci za donošenje akata Skupštine; Funkcionisanje i nadležnosti radnih tijela; Nadležnosti predsjednika i potpredsjednika; Poslaničke grupe; Sjednice Skupštine; Imunitet; Javnost rada itd.
Makedonija (<i>Sobranie</i>)	Poslovník i Zakon o Parlamentu	Organizacija, uslovi rada i imovinsko stanje poslanika; Mandat poslanika i konflikt interesa; Nadležnosti predsjednika i potpredsjednika; Parlamentarna saslušanja; Budžet Parlamenta; Parlamentarni TV kanal; Kontakt poslanika sa građanima u izornoj jedinici; Funkcionisanje Parlamentarnog instituta; Održavanje reda u Parlamentu itd.	Konstituisanje Parlamenta; Način potvrđivanja mandata; Izbori i imenovanja; Prava i obaveze poslanika; Poslanička pitanja; Imunitet; Formiranje radnih tijela, stalnih delegacija i parlamentarnih grupa za saradnju; Izbor Vlade; Procedura usvajanja zakona; Procedura za izmjenu Ustava; Odnos Vlade i Parlamenta; Javnost rada; Služba Parlamenta itd.

1.1 Zakon o Narodnoj skupštini Republike Srbije

Zakonom o Narodnoj skupštini⁵ utvrđuju su položaj, nadležnost, organizacija i način rada i odlučivanja, položaj, prava i dužnosti poslanika, amblemi, simboli, obilježja, odnos Narodne skupštine prema drugim državnim organima, međunarodna saradnja, upravljanje imovinom koju koristi Skupština, finansiranje, položaj Službe i ostala pitanja od značaja za rad Narodne skupštine.

Pitanja u vezi sa organizacijom i načinom rada Narodne skupštine, postupcima za donošenje akata Narodne skupštine i drugim postupcima, funkcionisanjem i nadležnostima radnih tijela, kao i druga pitanja koja nijesu uređena ovim zakonom, uređuju se Poslovníkom Narodne skupštine⁶ i drugim aktima Narodne skupštine. Poslovnik i Zakon o Narodnoj skupštini uglavnom uređuju ista pitanja, s tim što su određene parlamentarne procedure kao na primjer, izbor predsjednika i potpredsjednika, djelokrug radnih tijela i postupci za donošenje akata detaljnije razrađene u Poslovníku.

U skladu sa Zakonom, Narodna skupština je najviše predstavničko tijelo i nosilac ustavotvorne i zakonodavne vlasti u Republici Srbiji. Narodnu skupštinu predstavlja predsjednik Narodne skupštine, a sjedište je u Beogradu. Takođe, Narodna skupština ima pečat. Rad Narodne skupštine je javan.

U okviru svojih nadležnosti Narodna skupština vrši sljedeće funkcije:

- predstavničku,
- zakonodavnu,
- izbornu i
- kontrolnu.

Zakonom je predviđeno da Narodna skupština donosi: zakon, budžet, završni račun, plan razvoja, prostorni plan, poslovnik, strategiju, deklaraciju, rezoluciju, preporuku, odluku, zaključak i autentično tumačenje zakona. Pored toga, nadležni odbor Narodne skupštine donosi akt kojim se uređuju jedinstvena metodološka pravila za izradu propisa, koja nadležni organi primjenjuju pri izradi prijedloga zakona i drugih akata, koje donosi Narodna skupština. Navedeni akti objavljuju se u „Službenom glasniku Republike Srbije“. Akt radnog tijela Narodne skupštine objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije“, u skladu sa Poslovníkom.

U radu Narodne skupštine u službenoj upotrebi je srpski jezik i ćirilčno pismo, a latinično pismo u skladu sa zakonom. Poslanik ima pravo da na sjednici Narodne skupštine govori i da pisane dokumente u radu Narodne skupštine, predviđene Poslovníkom, podnosi na svom jeziku. Kada se poslanik u radu Narodne skupštine služi svojim jezikom, stalno ili u određenom slučaju, generalni sekretar Narodne skupštine je dužan da obezbijedi istovremeno prevođenje njegovog usmenog izlaganja ili dokumenta koji je podnio, na srpski jezik.

⁵Zakon o Narodnoj skupštini Republike Srbije <http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/412-10.pdf>

⁶Poslovnik Narodne skupštine (prečišćeni tekst)

<http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/Poslovnik%20Narodne%20skupstine%20-%20precisceni%20tekst%20Sluzbeni%20g.pdf>

Narodna skupština ima ambleme, oznake i druge simbole i obilježja.

1.1.1 Javnost rada

Zakonom je propisano da se javnost rada Narodne skupštine obezbjeđuje: stvaranjem uslova za televizijske i internet prenose sjednica Narodne skupštine, konferencijama za novinare, izdavanjem zvaničnih saopštenja, omogućavanjem praćenja rada Narodne skupštine od strane predstavnika sredstava javnog informisanja, posmatrača domaćih i međunarodnih udruženja i organizacija i zainteresovanih građana, uvidom u dokumentaciju i arhivu Narodne skupštine, uvidom u stenografske bilješke i zapisnike sa sjednica Narodne skupštine, na internet stranicama Narodne skupštine i na druge načine, u skladu sa zakonom i Poslovníkom. Međutim, javnost se može isključiti odlukom Narodne skupštine, u skladu sa zakonom i Poslovníkom.

Javnost je informisana o prijedlogu dnevnog reda, datumu, vremenu i mjestu održavanja sjednice Narodne skupštine, osim u slučajevima kada je to zakonom drukčije uređeno. Sjednice radnih tijela Narodne skupštine su javne, osim ako radno tijelo ne odluči da zatvori sjednicu za javnost.

Informacije sa sjednica Narodne skupštine ili radnih tijela zatvorenih za javnost ne mogu se davati bez posebnog odobrenja Narodne skupštine, odnosno odobrenja radnog tijela. U Narodnoj skupštini obezbjeđuju se posebna mjesta za posmatrače domaćih i međunarodnih udruženja i organizacija, zainteresovane građane i predstavnike sredstava javnog informisanja. Takođe, novinarima akreditovanim za praćenje rada Narodne skupštine omogućeno je praćenje sjednica Skupštine i njenih radnih tijela i uvid u prijedloge zakona i drugih akata o kojima Narodna skupština vodi raspravu, stenografske bilješke sa sjednica, uvid u dokumentaciju i arhivu Narodne skupštine. Način ostvarivanja javnosti rada i postupak isključenja javnosti uređuju se Poslovníkom. Osim toga, ulazak i boravak lica u Narodnoj skupštini uređuju se aktom nadležnog radnog tijela Narodne skupštine.

1.1.2 Izgled i upotreba amblema i drugih obilježja

Zakon definiše pitanje izgleda i upotrebe amblema, oznaka i ostalih simbola i obilježja, pa je u tom smislu Narodna skupština nadležna za utvrđivanje izgleda i upotrebu amblema na prijedlog nadležnog radnog tijela Narodne skupštine. U izradi prijedloga nadležno radno tijelo saraduje sa istaknutim stručnjacima i umjetnicima. Zabranjeno je isticanje i nošenje amblema, oznaka i drugih simbola i obilježja Narodne skupštine na način koji narušava ugled Narodne skupštine.

Himna Republike Srbije izvodi se na početku prve sjednice Narodne skupštine, na početku i završetku redovnog zasijedanja Narodne skupštine, prilikom polaganja zakletve predsjednika Republike i prilikom polaganja zakletve Vlade. Himna se može izvoditi u Narodnoj skupštini i u drugim slučajevima, o čemu odlučuje predsjednik Narodne skupštine.⁷

---

⁷U skladu sa Zakonom o Narodnoj skupštini, na upotrebu himne Republike Srbije u Narodnoj skupštini primenjuje se zakon kojim se uređuje upotreba himne Republike Srbije.

Na početku prve sjednice Narodne skupštine, na početku i završetku redovnog zasjedanja Narodne skupštine, prilikom polaganja zakletve predsjednika Republike i prilikom polaganja zakletve Vlade, počasna jedinica Vojske Srbije raspoređuje se ispred glavnog ulaza u Dom Narodne skupštine. Počasna jedinica Vojske Srbije i vojni orkestar mogu učestvovati i u drugim aktivnostima Narodne skupštine na prijedlog predsjednika Narodne skupštine. Počasne jedinice Vojske Srbije i vojnog orkestra u pomenutim aktivnostima postupaju u skladu sa pravilima službe Vojske Srbije.

1.1.3 Nadležnosti Skupštine

U skladu sa Zakonom, kao nosilac ustavotvorne i zakonodavne vlasti Narodna skupština:

- donosi i mijenja Ustav;
- odlučuje o promjeni granice Republike Srbije;
- raspisuje republički referendum;
- potvrđuje međunarodne ugovore kad je zakonom predviđena obaveza njihovog potvrđivanja;
- odlučuje o ratu i miru i proglašava ratno i vanredno stanje;
- nadzire rad službi bezbjednosti;
- donosi zakone i druge opšte akte iz nadležnosti Republike Srbije;
- daje prethodnu saglasnost na statut autonomne pokrajine;
- usvaja strategiju odbrane;
- usvaja plan razvoja i prostorni plan;
- usvaja budžet i završni račun Republike Srbije, na prijedlog Vlade;
- daje amnestiju za krivična djela.

U ostvarivanju izborne funkcije Narodna skupština:

- bira Vladu;
- bira sudije Ustavnog suda i odlučuje o njihovom razrješenju i prestanku mandata;
- bira predsjednika Vrhovnog kasacionog suda, predsjednike sudova, Republičkog javnog tužioca i javne tužioce i odlučuje o prestanku njihove funkcije;
- bira sudije i zamjenike javnih tužilaca, u skladu sa Ustavom i zakonom;
- bira i razrješava guvernera Narodne banke Srbije i Savjet guvernera;
- bira i razrješava Zaštitnika građana;
- bira i razrješava i druge funkcionere određene zakonom.

U ostvarivanju kontrolne funkcije Narodna skupština vrši nadzor nad radom:

- Vlade i odlučuje o prestanku mandata Vlade i ministara;
- službi bezbjednosti;
- guvernera Narodne banke Srbije;
- Zaštitnika građana;
- drugih organa i tijela u skladu sa zakonom.

U ostvarivanju predstavničke funkcije Narodna skupština, odnosno poslanici:

- razmatraju predstavke i prijedloge građana;
- održavaju sastanke sa građanima u Narodnoj skupštini i u kancelarijama Narodne skupštine van njenog sjedišta.

1.1.4 Konstituisanje Skupštine

Narodna skupština na prvoj sjednici potvrđuje mandate poslanika, po postupku utvrđenom Poslovníkom. Na prvoj sjednici Narodne skupštine vrši se izbor predsjednika i potpredsjednika i imenovanje generalnog sekretara Narodne skupštine. Narodna skupština je konstituisana potvrđivanjem mandata dvije trećine poslanika. Nakon donošenja odluke o potvrđivanju mandata poslanici polažu zakletvu.⁸ Narodna skupština bira članove radnih tijela Narodne skupštine i stalnih parlamentarnih delegacija u međunarodnim institucijama.

1.1.5 Organizacija Skupštine

U pogledu organizacije Narodne skupštine, Zakonom su definisane nadležnosti predsjednika i potpredsjednika. U tom smislu, predsjednik Narodne skupštine:

- predstavlja Narodnu skupštinu;
- saziva sjednice Narodne skupštine i utvrđuje prijedlog dnevnog reda;
- predsjedava sjednicama Narodne skupštine;
- saziva sastanke kolegijuma Narodne skupštine i predsjedava sastancima;
- stara se o radu na sjednicama Narodne skupštine i o primjeni Poslovníka;
- stara se o blagovremenom i usklađenom radu radnih tijela Narodne skupštine;
- vrši i druge poslove utvrđene zakonom i Poslovníkom.

Predsjednik Narodne skupštine bira se iz reda poslanika na predlog najmanje 30 poslanika, tajnim ili javnim glasanjem. O načinu izbora predsjednika Narodne skupštine odlučuje Narodna skupština. Postupak izbora predsjednika Narodne skupštine uređuje se Poslovníkom. Predsjedniku Narodne skupštine prestaje funkcija ostavkom, razrješenjem ili prestankom mandata poslanika. U tom slučaju, funkciju predsjednika Narodne skupštine obavlja najstariji potpredsjednik Narodne skupštine. Predsjednik Narodne skupštine ostavku podnosi Narodnoj skupštini u pisanom obliku ili usmeno na sjednici Narodne skupštine.

Predsjedniku Narodne skupštine funkcija prestaje danom i časom podnošenja ostavke. Narodna skupština može da razriješi dužnosti predsjednika Narodne skupštine. Postupak za razrješenje predsjednika Narodne skupštine uređuje se Poslovníkom. Osim toga, Narodna skupština utvrđuje broj potpredsjednika posebnom odlukom. Potpredsjednik Narodne skupštine pomaže predsjedniku Narodne skupštine u obavljanju poslova iz njegovog djelokruga. Predsjednika

---

⁸Tekst zakletve u skladu sa Zakonom glasi: „Zaklinjem se da ću dužnost narodnog poslanika obavljati predano, pošteno, savesno i verno ustavu, braniti ljudska i manjinska prava i građanske slobode i po najboljem znanju i umeću služiti građanima Srbije, istini i pravdi!

Narodne skupštine, u slučaju privremene spriječenosti ili odsutnosti, zamjenjuje jedan od potpredsjednika Narodne skupštine, u skladu sa Poslovníkom.⁹

Kolegijum Narodne skupštine je tijelo Narodne skupštine koje saziva predsjednik Narodne skupštine radi koordinacije rada i obavljanja konsultacija u vezi sa radom Narodne skupštine.

Kolegijum čine predsjednik Narodne skupštine, potpredsjednici Narodne skupštine i predsjednici poslaničkih grupa u Narodnoj skupštini. Sastancima kolegijuma mogu prisustvovati i lica koja nijesu članovi kolegijuma, na poziv predsjednika Narodne skupštine. Kolegijum pomaže predsjedniku Narodne skupštine u predstavljanju Narodne skupštine, sazivanju sjednica Narodne skupštine, utvrđivanju prijedloga dnevnog reda, usklađivanju rada radnih tijela i drugim pitanjima iz nadležnosti predsjednika Narodne skupštine.

1.1.6 Radna tijela

U skladu sa Zakonom, Narodna skupština može obrazovati stalna i privremena radna tijela. Stalna radna tijela su odbori, dok su privremena radna tijela anketni odbori i komisije. Odbori se obrazuju u cilju razmatranja prijedloga zakona i drugih akata podnijetih Narodnoj skupštini, sagledavanja stanja vođenja politike Vlade, praćenja izvršavanja zakona i drugih opštih akata od strane Vlade i drugih državnih organa i tijela, kao i za razmatranja drugih pitanja iz nadležnosti Narodne skupštine. Odbor, u okviru svog djelokruga, prati rad Vlade i drugih organa i tijela, čiji rad nadzire Narodna skupština, u skladu sa Ustavom i zakonom. Odbor razmatra izvještaje organa, organizacija i tijela, koji se na osnovu zakona podnose Narodnoj skupštini. Odbor može da organizuje javno slušanje. Radi razmatranja pojedinih pitanja iz svog djelokruga i pripreme prijedloga o tim pitanjima, odbor može obrazovati pododbor, a predsjednik odbora može obrazovati posebnu radnu grupu. Pododbor i radna grupa obavljaju poslove za potrebe odbora i ne mogu samostalno istupati, osim ako nadležni odbor drukčije ne odluči.

Sjednici odbora prisustvuje član, odnosno ovlašćeni predstavnik Vlade kada se na sjednici razmatra prijedlog ili mišljenje Vlade i u drugim slučajevima na poziv odbora, kao i ovlašćeni predstavnik drugog predlagача zakona i akata. Sastav, djelokrug i način rada odbora utvrđuju se Poslovníkom.

Privremeno radno tijelo se može obrazovati u cilju sagledavanja stanja u određenoj oblasti i utvrđivanja činjenica o pojedinim pojavama ili događajima. Sastav i zadatak privremenog radnog tijela utvrđuje se odlukom Narodne skupštine. U radu radnih tijela po pozivu mogu učestvovati naučnici i stručnjaci.

Predsjednik Narodne skupštine, na prijedlog radnog tijela, može angažovati naučne ili stručne institucije, kao i naučnike i stručnjake, radi proučavanja pojedinih pitanja iz nadležnosti Narodne skupštine.

---

⁹Na izbor i prestanak funkcije potpredsjednika Narodne skupštine primjenjuju se odredbe ovog zakona o izboru i prestanku funkcije predsjednika Narodne skupštine.

Narodna skupština bira članove odbora i zamjenike članova odbora, na prijedlog poslaničkih grupa, srazmjerno broju poslanika poslaničke grupe u odnosu na ukupan broj narodnih poslanika u Narodnoj skupštini. Odbor ima predsjednika i zamjenika predsjednika, pri čemu predsjednik rukovodi radom odbora. Takođe, odbor ima sekretara.

1.1.7 Poslaničke grupe

Zakonom o Narodnoj skupštini definisano je pitanje obrazovanja poslaničkih grupa iz reda poslanika. Poslanička grupa ima predsjednika i zamjenika predsjednika. Predsjednik poslaničke grupe predstavlja poslaničku grupu.

1.1.8 Imenovana lica

Imenovana lica u Narodnoj skupštini su generalni sekretar Narodne skupštine i zamjenik generalnog sekretara Narodne skupštine.

Generalnog sekretara imenuje Narodna skupština, na prijedlog predsjednika Narodne skupštine. Generalni sekretar pomaže predsjedniku i potpredsjednicima Narodne skupštine u pripremanju sjednica Narodne skupštine, stara se o sprovođenju odluka i zaključaka Narodne skupštine, rukovodi Službom i vrši druge poslove utvrđene zakonom i Poslovníkom. Generalni sekretar je za svoj rad odgovoran Narodnoj skupštini i predsjedniku Narodne skupštine. Funkcija generalnog sekretara prestaje danom imenovanja generalnog sekretara novog saziva Narodne skupštine, ostavkom ili razrješenjem.

Generalni sekretar ima zamjenika koji mu pomaže u radu i zamjenjuje ga u slučaju njegovog odsustva ili spriječenosti. Zamjenika generalnog sekretara imenuje Narodna skupština, na prijedlog generalnog sekretara uz saglasnost predsjednika Narodne skupštine. Broj zamjenika generalnog sekretara utvrđuje se Poslovníkom. Zamjenik generalnog sekretara je za svoj rad odgovoran Narodnoj skupštini, predsjedniku Narodne skupštine i generalnom sekretaru.

Funkcija zamjenika generalnog sekretara prestaje danom imenovanja zamjenika generalnog sekretara novog saziva Narodne skupštine, ostavkom ili razrješenjem.

Funkcija generalnog sekretara i zamjenika generalnog sekretara prestaje danom i časom podnošenja ostavke. Generalni sekretar i zamjenik generalnog sekretara razrješavaju se po postupku predviđenom za njihovo imenovanje. Do imenovanja novog generalnog sekretara, dužnost generalnog sekretara vrši zamjenik generalnog sekretara.

1.1.9 Prava i dužnosti poslanika

U pogledu prava i dužnosti poslanika, Zakonom je predviđeno da poslanik stiče prava i dužnosti utvrđene Ustavom i zakonom danom potvrđivanja mandata. Poslaniku se izdaje poslanička legitimacija koja predstavlja javnu ispravu kojom poslanik dokazuje poslanički status i na osnovu koje ostvaruje prava utvrđena Ustavom, zakonom i Poslovníkom.

Obrazac i sadržaj poslaničke legitimacije propisuje se aktom nadležnog odbora Narodne skupštine. Poslanik se opredjeljuje, istupa i glasa po sopstvenom uvjerenju i uživa imunitet u skladu sa Ustavom i zakonom. Za usmeno ili pismeno izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost.

Poslanik koji se pozvao na imunitet ne može biti pritvoren, niti se protiv njega može voditi krivični ili drugi postupak u okviru kojeg se može izreći kazna zatvora bez odobrenja Narodne skupštine. Narodna skupština odlučuje većinom glasova svih poslanika o ukidanju imuniteta narodnom poslaniku koji se pozvao na imunitet čime se daje odobrenje Narodne skupštine. Protiv poslanika koji se nije pozvao na imunitet može se, bez odobrenja Narodne skupštine, voditi krivični ili drugi postupak u okviru kojeg se može izreći kazna zatvora. Organ koji vodi postupak protiv poslanika koji se nije pozvao na imunitet dužan je da o pokretanju postupka obavijesti Narodnu skupštinu. Narodna skupština može većinom glasova svih poslanika da uspostavi imunitet poslaniku koji se nije pozvao na imunitet. Pored toga, poslanik koji je zatečen u izvršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora u trajanju dužem od pet godina može biti pritvoren bez odobrenja Narodne skupštine.

U krivičnom ili drugom postupku u kojem je uspostavljen imunitet, ne teku rokovi propisani za taj postupak. Narodna skupština odluku donosi na prijedlog nadležnog odbora Narodne skupštine, u skladu sa Poslovníkom.

Poslanik ne može istovremeno obavljati drugu javnu funkciju ili profesionalnu djelatnost nespojivu sa poslaničkom funkcijom, u skladu sa Ustavom i zakonom. Poslaniku prestaje funkcija koja je nespojiva sa poslaničkom funkcijom na dan potvrđivanja poslaničkog mandata.

Poslanik, u skladu sa zakonom i Poslovníkom, ima pravo da:

- predlaže zakone i druge akte;
- predlaže autentično tumačenje zakona;
- podnosi amandmane na prijedloge zakona i drugih akata;
- učestvuje u raspravi i odlučivanju o prijedlogu zakona i drugih akata na sjednicama Narodne skupštine i njenih radnih tijela;
- učestvuje u podnošenju prijedloga za raspisivanje referenduma o pitanjima koja se uređuju zakonom;
- podnosi prijedlog za obrazovanje komisije ili anketnog odbora;
- podnosi prijedlog za sprovođenje javnog slušanja o pitanjima od javnog interesa;
- predlaže izmjene i dopune predloženog dnevnog reda;
- postavlja poslanička pitanja;
- učestvuje u podnošenju interpelacije i prijedloga za glasanje o nepovjerenju Vladi ili članu Vlade;
- održava konferenciju za novinare u prostorijama Narodne skupštine;
- preuzima druge radnje u vršenju poslaničke funkcije, u skladu sa zakonom i Poslovníkom.

Poslanik koji nije član odbora može učestvovati u radu odbora bez prava odlučivanja, u skladu sa Poslovníkom.

Takođe, poslanik ima pravo da bude blagovremeno i potpuno obaviješten o svim pitanjima iz nadležnosti Narodne skupštine, kao i pravo da traži obavještenja koja su mu potrebna za obavljanje poslaničke funkcije od predsjednika Narodne skupštine, predsjednika odbora i drugih

radnih tijela Narodne skupštine, predsjednika Vlade, člana Vlade i funkcionera u drugim organima i organizacijama. Način ostvarivanja prava uređuje se Poslovníkom.

Poslanik ima pravo na platu, naknade i druga primanja u skladu sa zakonom i drugim aktom, pri čemu poslanik koji ostvaruje platu u Narodnoj skupštini ima pravo na naknadu plate po prestanku poslaničke funkcije u visini plate koju je imao na dan prestanka funkcije, a najduže šest mjeseci. Ovo pravo se može produžiti do sticanja prava na penziju, ali ne duže od šest mjeseci.

Poslanici kojoj je prestala funkcija u vrijeme trudnoće i porođaja ima pravo na naknadu plate po prestanku poslaničke funkcije u visini plate, a najduže godinu dana. Navedeno pravo ne pripada poslanici ukoliko joj je mandat prestao prije isteka vremena na koje je izabrana ako je pravosnažnom sudskom odlukom osuđena na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest mjeseci. To pravo prestaje zasnivanjem radnog odnosa, sticanjem prava na penziju, kao i u slučaju izbora, odnosno imenovanja na drugu funkciju po osnovu koje ostvaruje platu.

Poslaniku mandat prestaje potvrđivanjem mandata dvije trećine poslanika narednog saziva Narodne skupštine, kao i u slučajevima utvrđenim zakonom kojim se reguliše izbor poslanika. O razlozima za prestanak mandata poslaniku prije isteka vremena na koje je izabran obavještava se predsjednik Narodne skupštine.

U tom slučaju, dan prestanka mandata poslanika Narodne skupštine konstatuje se na prvoj narednoj sjednici nakon prijema izvještaja nadležnog odbora Narodne skupštine o razlozima za prestanak mandata narodnog poslanika. Prilikom obavljanja funkcije, poslanik je dužan da poštuje Ustav, zakon i Poslovník.

Poslanik je dužan da:

- učestvuje u radu Narodne skupštine i njenih odbora;
- postupa u skladu sa odlukama nadležnog odbora Narodne skupštine, kojima se uređuju prava i dužnosti poslanika;
- čuva podatke koji predstavljaju državnu, vojnu ili službenu tajnu i poslije prestanka poslaničke funkcije u Narodnoj skupštini;
- u vršenju poslaničke dužnosti i svojim ukupnim ponašanjem čuva ugled, poštuje dostojanstvo i red na sjednici Narodne skupštine, odbora i poslaničkih grupa;
- obraća se ostalim poslanicima sa uvažavanjem, bez uvredljivih izraza i iznošenja činjenica i ocjena koje se odnose na privatni život drugih lica;
- odnosi se odgovorno i racionalno prema sredstvima budžeta države koja su namijenjena radu Narodne skupštine;
- podnosi izvještaj nadležnom državnom organu o svojoj imovini i prihodima, u skladu sa zakonom,
- izvršava druge obaveze, u skladu sa zakonom i Poslovníkom.

Što se tiče poslanika kojima je mandata prestao, Zakonom je predviđeno da imaju pravo da se, u roku od dva mjeseca od dana prestanka mandata, vrata na rad kod poslodavca kod kojeg im miruje radni odnos zbog toga što su izabrani na funkciju poslanika. Takođe, predviđeno je da poslanici kojima je prestao mandat imaju pravo na pristup arhivi i dokumentima o radu Narodne

skupštine kojima su imali pristup za vrijeme obavljanja funkcije poslanika. Poslanici kojima je prestao mandat imaju pravo da prisustvuju državnim svečanostima u Narodnoj skupštini, u skladu sa protokolom, te pravo da pristupaju biblioteci Narodne skupštine i Klubu poslanika.

U cilju ostvarivanja navedenih prava, poslancima kojima je prestao mandat izdaje se trajna legitimacija. Obrazac i sadržaj trajne legitimacije propisuje se aktom nadležnog odbora Narodne skupštine.

1.1.10 Način rada Narodne Skupštine

Rad Narodne skupštine i radnih tijela odvija se na sjednicama. Narodna skupština se sastaje u dva redovna zasijedanja godišnje. Prvo redovno zasijedanje počinje prvog radnog dana u martu, a drugo redovno zasijedanje počinje prvog radnog dana u oktobru. Redovno zasijedanje ne može trajati duže od 90 dana. Narodna skupština sastaje se u vanredno zasijedanje na zahtjev najmanje jedne trećine poslanika ili na zahtjev Vlade, sa unaprijed utvrđenim dnevnim redom.

Narodna skupština sastaje se bez poziva poslije proglašenja ratnog ili vanrednog stanja. Predsjednik Narodne skupštine može, povodom državnih i međunarodnih praznika, sazvati svečanu sjednicu Narodne skupštine i pozvati predsjednika Republike, predsjednika Vlade, predstavnike drugih organa i organizacija iz zemlje i inostranstva da se obrate Narodnoj skupštini.

Predsjednik Narodne skupštine može sazvati posebnu sjednicu na kojoj se Narodnoj skupštini može obratiti predsjednik Republike, predsjednik ili predstavnik strane države, predstavnik parlamenta strane države ili predstavnik međunarodne organizacije. Na poziv predsjednika Narodne skupštine, Narodnoj skupštini se mogu obratiti, u zavisnosti od pitanja o kojem se raspravlja, i predstavnici drugih organa, organizacija i tijela.

Prilikom odlučivanja, usvajanja zapisnika sa sjednice, utvrđivanja dnevnog reda, na prvoj sjednici Narodne skupštine i u drugim slučajevima predviđenim Ustavom, zakonom i Poslovníkom, neophodno je prisustvo većine od ukupnog broja svih poslanika.

Na sjednicama Narodne skupštine vode se stenografske bilješke, odnosno sjednice se tonski snimaju. Na sjednicama radnih tijela Narodne skupštine takođe se vode stenografske bilješke, odnosno sjednice se tonski snimaju, u skladu sa Poslovníkom. O radu na sjednici Narodne skupštine i njenih radnih tijela izrađuje se zapisnik.

Način izrade zapisnika, njegovo ovjeravanje, čuvanje, objavljivanje, mjere za zaštitu podataka iznijetih na sjednici zatvorenoj za javnost, kao i druga pitanja u vezi sa zapisnikom uređena su Poslovníkom.

Odbor odlučuje većinom glasova prisutnih članova na sjednici kojoj prisustvuje većina članova odbora, ako zakonom nije predviđena posebna većina. Glasanje u odboru je javno. Član odbora ima pravo da izdvoji mišljenje, o čemu se Narodna skupština obavještava u izvještaju odbora. Način rada odbora uređuje se Poslovníkom.

U slučaju raspuštanja Narodna skupština odnosno nadležni odbor Narodne skupštine vrši samo tekuće ili neodložne poslove, a naročito:

- rješavanje mandatno-imunitetskih pitanja,
- ostvarivanje međunarodne saradnje u skladu sa Zakonom o Narodnoj skupštini,

- pojedine slučajeve rješavanja materijalno – statusnih pitanja narodnih poslanika i drugih izabranih i imenovanih lica,
- ako su vezani za zakonski rok ili to nalažu potrebe države.

Postupci za donošenje akata i drugi postupci

U skladu sa Zakonom, postupci za donošenje akata i drugi postupci u Narodnoj skupštini su:

- postupak za promjenu Ustava;
- postupak za donošenje zakona;
- postupak za potvrđivanje međunarodnih ugovora;
- postupak za donošenje budžeta Republike Srbije i završnog računa;
- postupak za donošenje plana razvoja i prostornog plana Republike Srbije;
- postupak za davanje prethodne saglasnosti na statut autonomne pokrajine;
- postupak za donošenje deklaracije, rezolucije, preporuke i strategije;
- postupak za donošenje Poslovnika i drugih opštih akata;
- postupak za autentično tumačenje zakona;
- postupak za donošenje jedinstvenih metodoloških pravila za izradu propisa;
- postupak za potvrđivanje i prestanak mandata narodnog poslanika;
- postupci za izbor i prestanak funkcije;
- postupak kontrole nad radom Vlade;
- postupak kontrole nad radom službi bezbjednosti;
- postupak za razrješenje predsjednika Republike Srbije;
- postupak za vršenje nadzora nad radom državnih organa, organizacija i tijela;
- postupak davanja odgovora po zahtjevu Ustavnog suda;
- postupak odlučivanja o ratu i miru i o proglašenju ratnog i vanrednog stanja.

Utvrđeni postupci detaljnije su uređeni Poslovníkom. O pitanjima za koja u skladu sa Zakonom nije predviđen postupak, Narodna skupština odlučuje u skladu sa demokratskim standardima, opštim pravnim pravilima i prirodom pitanja o kojem se odlučuje.

1.1.11 Odnos Narodne skupštine i predsjednika Republike

Odnos Narodne skupštine i predsjednika Republike zasniva se na saradnji i pravima i dužnostima utvrđenim Ustavom, zakonom i drugim aktom. Narodna skupština može da zatraži obavještenje od predsjednika Republike o pitanjima iz njegove nadležnosti koja su bitna za ostvarivanje nadležnosti Narodne skupštine. Predsjednik Republike može zatražiti od Narodne skupštine obavještenje o pitanjima iz svoje nadležnosti koja su bitna za ostvarivanje funkcije predsjednika Republike. Predsjednik Narodne skupštine obavještava predsjednika Republike o održavanju sjednice Narodne skupštine.

Na poziv predsjednika Narodne skupštine predsjednik Republike može se obratiti poslanicima. Način ostvarivanja odnosa Narodne skupštine i predsjednika Republike uređuje se Poslovníkom.

1.1.12 Odnos Narodne skupštine i Vlade

Vlada podnosi Narodnoj skupštini izvještaj o radu na zahtjev Narodne skupštine, a najmanje jednom godišnje. Narodna skupština vrši kontrolu nad radom Vlade ili člana Vlade postavljanjem poslaničkog pitanja, podnošenjem interpelacije, glasanjem o nepovjerenju Vladi ili pojedinom članu Vlade i obrazovanjem anketnog odbora. Sazivanje i tok sjednice Narodne skupštine na kojoj Vlada odgovara na poslanička pitanja utvrđuju se Poslovníkom. Postupak kontrole nad radom Vlade ili člana Vlade uređuje se Poslovníkom.

1.1.13 Odnos Narodne skupštine i Ustavnog suda

Narodna skupština, na zahtjev Ustavnog suda, dostavlja odgovor, odnosno mišljenje na prijedlog, inicijativu i rješenje o pokretanju postupka za ocjenu ustavnosti, odnosno zakonitosti zakona i drugog opšteg akta koji je donijela Narodna skupština. Narodna skupština razmatra obavještenja Ustavnog suda o stanju i problemima ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti, mišljenja i ukazivanja Ustavnog suda na potrebu donošenja i izmjena zakona, kao i o mjerama koje treba preduzeti radi njihove zaštite, kao i prijedloge i inicijative za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti zakona i drugog opšteg akta koji je donijela Narodna skupština.

Način ostvarivanja odnosa Narodne skupštine i Ustavnog suda uređuje se Poslovníkom.

1.1.14 Odnos Narodne skupštine i drugih državnih organa, organizacija i tijela

Narodna skupština razmatra izvještaje koje joj dostavljaju državni organi, organizacije i tijela u skladu sa zakonom. Način ostvarivanja odnosa Narodne skupštine i drugih državnih organa, organizacija i tijela uređuje se Poslovníkom.

1.1.15 Međunarodna saradnja Narodne skupštine

Narodna skupština ostvaruje međunarodnu saradnju u okviru svojih nadležnosti u cilju očuvanja i razvoja mira, dobrosusjedskih odnosa i ravnopravne saradnje sa svim narodima i državama svijeta. Narodna skupština ostvaruje parlamentarnu saradnju sa predstavničkim tijelima drugih država.

Narodna skupština ostvaruje međunarodnu saradnju:

- upućivanjem stalnih delegacija u parlamentarne skupštine međunarodnih organizacija;
- razmjenom delegacija sa međunarodnim organizacijama;
- učešćem poslanika na konferencijama i savjetovanjima;
- kroz interparlamentarni dijalog i druge oblike saradnje sa Evropskim parlamentom;
- kroz pokretanje i učešće na zajedničkim projektima sa predstavničkim tijelima drugih država, parlamentarnim skupštinama i međunarodnim organizacijama;
- upućivanjem delegacije Narodne skupštine, predsjednika Narodne skupštine ili pojedinih narodnih poslanika u posjete predstavničkim tijelima drugih država i prijemom delegacija predstavničkih tijela drugih država;
- razmjenom informacija, drugih materijala i publikacija, kao i putem drugih oblika saradnje sa predstavničkim tijelima drugih država;
- obrazovanjem poslaničkih grupa prijateljstva.

Sastav stalnih delegacija utvrđuje Narodna skupština, a sastav drugih delegacija i ciljeve i zadatke posjete delegacije Narodne skupštine, utvrđuje predsjednik Narodne skupštine ili nadležni odbor Narodne skupštine. U Narodnoj skupštini se mogu obrazovati poslaničke grupe prijateljstva za unapređenje odnosa i saradnje s predstavničkim tijelima pojedinih država, na principu dobrovoljnosti. Poslaničke grupe prijateljstva obrazuju se polazeći od uzajamno izraženih interesa za ostvarivanje i razvoj saradnje između parlamenata.

Predsjednika i članove grupe prijateljstva određuje nadležni odbor Narodne skupštine. Ukoliko nadležni odbor nije u mogućnosti da odredi predsjednika i članove grupe prijateljstva ili da dâ saglasnost na odluku o razmjeni posjeta sa grupama prijateljstva predstavničkih tijela drugih država, o tim pitanjima odluku donosi predsjednik Narodne skupštine, odnosno potpredsjednik Narodne skupštine i predsjednik nadležnog odbora Narodne skupštine.

1.1. 16 Imovina i finansiranje Narodne skupštine

U cilju vršenja nadležnosti, Narodna skupština koristi sredstva obezbijedena u budžetu Republike Srbije i sredstva u svojini Republike Srbije.¹⁰ Narodna skupština upravlja imovinom koja joj je neophodna za ostvarivanje nadležnosti. Generalni sekretar odgovoran je za zakonito upravljanje imovinom. Poslanici, imenovana i postavljena lica, kao i zaposleni u Službi Narodne skupštine odgovorni su da u obavljanju funkcija, odnosno poslova, savjesno i namjenski postupaju sa imovinom koju koristi Narodna skupština.¹¹

Evidentiranje imovine i druga pitanja od značaja za upravljanje imovinom uređuju se aktom nadležnog odbora Narodne skupštine. Narodna skupština samostalno utvrđuje i raspolaze sredstvima za rad Narodne skupštine. Skupštinski budžet je sastavni dio budžeta Republike Srbije. Vlada ne može bez saglasnosti predsjednika Narodne skupštine obustaviti, odložiti ili ograničiti izvršavanje skupštinskog budžeta. Generalni sekretar je nalogodavac za korišćenje sredstava skupštinskog budžeta. Postupak za utvrđivanje skupštinskog budžeta uređuje se Zakonom o Narodnoj skupštini i Poslovníkom.

Generalni sekretar priprema prijedlog skupštinskog budžeta u skladu sa zakonom kojim se uređuje budžetski sistem i Poslovníkom i podnosi ga nadležnom odboru Narodne skupštine. Nadležni odbor Narodne skupštine utvrđuje prijedlog skupštinskog budžeta i dostavlja ga ministarstvu nadležnom za finansije na mišljenje. Ministar nadležan za finansije dostavlja obrazloženo mišljenje o pomenutom prijedlogu nadležnom odboru Narodne skupštine i neposredno se izjašnjava na sjednici nadležnog odbora Narodne skupštine, radi postizanja saglasnosti.

U slučaju postizanja saglasnosti, nadležni odbor Narodne skupštine utvrđuje skupštinski budžet, koji ministarstvo nadležno za finansije bez izmjena uključuje u nacrt budžeta Republike Srbije, a Vlada bez izmjena u predlog zakona o budžetu Republike Srbije.

---

¹⁰Narodna skupština upravlja sredstvima u skladu sa propisima o budžetskom sistemu i propisima o sredstvima u svojini Republike Srbije, ako ovim zakonom nije drukčije uređeno.

¹¹Na pitanja upravljanja imovinom koja nijesu uređena zakonom shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje svojina Republike Srbije.

Ukoliko se ne postigne saglasnost između nadležnog odbora Narodne skupštine i ministarstva nadležnog za finansije, ministarstvo nadležno za finansije prijedlog skupštinskog budžeta bez izmjena uključuje u nacrt budžeta Republike Srbije, a Vlada bez izmjena u prijedlog zakona o budžetu Republike Srbije. U tom slučaju, Vlada u obrazloženju prijedloga zakona navodi razloge zbog kojih ministarstvo nadležno za finansije smatra da prijedlog skupštinskog budžeta nije prihvatljiv.

Kontrola izvršenja skupštinskog budžeta sprovodi se u skladu sa propisima o budžetskoj inspekciji i državnoj reviziji. Internu kontrolu izvršenja skupštinskog budžeta sprovodi interni revizor u Narodnoj skupštini, u skladu sa planom vršenja kontrole. Interni revizor je za svoj rad odgovoran generalnom sekretaru. Interni revizor podnosi izvještaj o radu nadležnom odboru Narodne skupštine i generalnom sekretaru najmanje jednom godišnje.¹²

Generalni sekretar podnosi nadležnom odboru Narodne skupštine tromjesečne izvještaje o korišćenju i raspolaganju sredstvima za rad Narodne skupštine, dok nadležni odbor podnosi Narodnoj skupštini godišnji izvještaj o korišćenju i raspolaganju sredstvima za rad Narodne skupštine.

1.1.17 Služba Narodne skupštine

Stručne i druge poslove za potrebe Narodne skupštine obavlja Služba Narodne skupštine kojom rukovodi generalni sekretar. U rukovođenju radom Službe generalni sekretar ima položaj funkcionera koji rukovodi državnim organom. Organizacija i rad Službe Narodne skupštine uređuje se odlukom Narodne skupštine, na predlog nadležnog odbora Narodne skupštine.

O unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mjesta u Službi generalni sekretar donosi pravilnik, uz saglasnost nadležnog odbora Narodne skupštine. Generalni sekretar donosi pravilnike, odluke, naredbe, uputstva i rješenja. Pored pomenutih akata, generalni sekretar donosi kadrovski plan Službe, godišnji plan rada Službe i višegodišnji plan razvoja Službe.

Na prava i obaveze državnih službenika i namještenika u Službi Narodne skupštine primjenjuju se zakoni i drugi propisi koji se odnose na državne službenike i namještenike u državnim organima, opšti propisi o radu i poseban kolektivni ugovor za državne organe.

Uprava za zajedničke poslove republičkih organa obavlja za potrebe Narodne skupštine poslove prevoza, održavanja, servisiranja i garažiranja vozila i poslove ugostiteljskih usluga.

Poslove unutrašnjeg obezbjeđivanja i održavanja reda u zgradi i prostorijama Narodne skupštine obavljaju pripadnici službe obezbjeđenja Ministarstva unutrašnjih poslova, uz saglasnost generalnog sekretara.

---

¹²U skladu sa Zakonom o Narodnoj skupštini, na druga pitanja od značaja za ostvarivanje funkcije interne revizije primjenjuju se propisi kojima se uređuju budžetski sistem, računovodstvo i revizija.

Druga pitanja od značaja za organizaciju i način rada Službe uređuju se aktom Narodne skupštine, odnosno aktom nadležnog odbora Narodne skupštine, u skladu sa zakonom i Poslovníkom.

1.2 Zakon o Parlamentu Makedonije (Sobranie)

Zakon o Parlamentu Makedonije¹³ reguliše pitanja koja se odnose na organizaciju i funkcionisanje Parlamenta i radnih tijela, te parlamentarne procedure. Pitanja koja nijesu obuhvaćena Zakonom o Parlamentu, regulisana su Poslovníkom i Ustavom. Poslovník Parlamenta Makedonije¹⁴ reguliše pitanja koja se odnose na održavanje sjednica, konstituisanje Parlamenta i način potvrđivanja mandata, izbore i imenovanja, prava i obaveze poslanika, poslanička pitanja, imunitet, formiranje radnih tijela, stalnih delegacija i parlamentarnih grupa za saradnju, izbor Vlade, izbor, imenovanje i razrješenje ostalih javnih funkcionera, procedure usvajanja zakona i ostalih akata, proceduru ratifikacije međunarodnih sporazuma, procedure za izmjenu ustava, te odnos sa Vladom, javnost rada i službu.

Osim toga, Zakonom o Parlamentu definisana su pitanja poput organizacije, uslova rada i imovinskog stanja poslanika, početka i završetka mandata poslanika i konflikta interesa, nadležnosti predsjednika i potpredsjednika, parlamentarnih saslušanja, budžeta Parlamenta, parlamentarnog TV kanala, kontakta poslanika sa građanima u izbornoj jedinici, potpisivanja i proglašavanja dokumenata, službe parlamenta, funkcionisanje Parlamentarnog instituta kao specijalne organizacione jedinice, te održavanje reda u Parlamentu.

U skladu sa Zakonom o Parlamentu, Parlament je predstavničko tijelo i nosilac zakonodavne vlasti u državi. Poslanici se biraju na period od četiri godine na opštim, neposrednim i slobodnim izborima, tajnim glasanjem, predstavljaju građane i u Parlamentu odlučuju prema sopstvenom uvjerenju. Sjedište Parlamenta je u Skoplju, a Parlament ima svoj pečat. U nastavku teksta, dat je pregled informacija u vezi sa procedurama utvrđenim Zakonom o Parlamentu.

1.2.1 Organizacija, uslovi rada i imovinsko stanje poslanika

Zakon o Parlamentu definiše pitanje organizacije, uslova rada i imovinskog stanja poslanika. Stoga, mandat poslanika, koji potvrđuje Parlament, počinje potvrđivanjem i traje do potvrđivanja mandata novoizabranim poslanicima, najduže četiri godine. Ukoliko Parlament ne potvrdi mandat poslaniku, smatra se da poslanik nije izabran. Potvrđivanjem mandata poslanik stiže prava i obaveze predviđene Ustavom, Zakonom, Poslovníkom i ostalim propisima i opštim aktima. Poslovníkom su definisani način i procedura potvrđivanja mandata, kao i razlozi zbog kojih Parlament može odbiti potvrdu mandata poslaniku.

---

¹³Law on the Assembly of the Republic of Macedonia

<http://www.sobranie.mk/en/?ItemID=BB6CD9F9914FFB4EB7C799588D176271>

¹⁴Rules of Procedure of the Assembly of the Republic of Macedonia (Consolidated Text)

<http://www.sobranie.mk/en/?ItemID=AE562805D9AC7241B9BFA53BABA6646F>

Poslaniku, izuzev istekom, mandat može prestati:

- podnošenjem ostavke;
- ukoliko je osuđen za krivično djelo za koje je predviđena zatvorska kazna od najmanje pet godina;
- ukoliko nastupi slučaj nespojivosti sa funkcijom poslanika;
- prestankom makedonskog državljanstva;
- ukoliko je pravosnažnom odlukom lišen poslovne sposobnosti;
- u slučaju smrti.

Ukoliko poslanik podnese ostavku, Parlament na prvoj narednoj sjednici objavljuje prestanak mandata od dana održavanja sjednice. Mandat poslanika prestaje na dan nastaka pomenutih slučajeva, a Parlament objavljuje prestanak mandata na prvoj narednoj sjednici. Poslanik je u obavezi da profesionalno obavlja funkciju. Funkcija poslanika nespojiva je sa ostalim javnim funkcijama ili profesijama, u skladu sa zakonom. Poslanici pored redovnog rada na sjednicama Parlamenta i radnih tijela ostvaruju:

- kontakte sa građanima;
- kontakte i konsultacije sa nevladinim organizacijama;
- kontakte, saradnju i konsultacije sa sindikatima i udruženjima građana;
- saradnju sa međunarodnim organizacijama, kao i ostale aktivnosti u okviru nadležnosti Parlamenta.

Služba Parlamenta obezbjeđuje stručne, administrativne, tehničke i ostale poslove za poslanike u cilju obavljanja profesionalne funkcije. Svaka parlamentarna grupa, u zavisnosti od broja poslanika, i određeni broj nezavisnih poslanika imaju pravo da angažuju vanjske saradnike. Budžetski savjet Parlamenta utvrđuje broj vanjskih saradnika u skladu sa principom da na svakih pet poslanika može biti jedan saradnik, kao i sredstva za njihovo angažovanje.

Saradnici mogu biti angažovani onoliko dugo koliko traje mandat poslanika na osnovu ugovora koji sačinji generalni sekretar. Novčana sredstva neophodna za angažovanje vanjskih saradnika obezbjeđuju se iz sredstava Parlamenta opredijeljenih u budžetu države. Tokom obavljanja poslaničke funkcije, poslanici na raspolaganju imaju informacije i dokumentacioni materijal kao i komunikacione veze u Parlamentu.

Osim toga, Zakon predviđa da su tijela lokalne samouprave dužna da obezbijede jednaku pomoć poslanicima u obavljanju funkcija. U tom smislu, tijela obezbjeđuju poslanicima prostorije i uslove za ostvarivanje kontakata sa građanima u njihovoj izbornoj jedinici.

1.2.2 Organizacija poslanika u parlamentarne grupe

U skladu sa Zakonom, poslanici u Parlamentu organizovani su u parlamentarne grupe koje moraju biti sastavljene od najmanje pet poslanika koji pripadaju jednoj ili više političkih partija. Poslanik može biti član samo jedne parlamentarne grupe. Parlamentarna grupa imenuje koordinatore parlamentarne grupe i dva zamjenika. Parlamentarna grupa podnosi predsjedniku Parlamenta listu koju je potpisao svaki član parlamentarne grupe, koordinator i njegov zamjenik.

Parlamentarna grupa ima pravo na upotrebu posebne kancelarije, u zavisnosti od broja poslanika. Podršku radu i funkcionisanju parlamentarnih grupa obezbjeđuju Služba Parlamenta i posebne organizacione jedinice za podršku poslanicima. Parlamentarne grupe dobijaju direktnu stručnu podršku u zavisnosti od broja poslanika tokom trajanja mandata, u skladu sa principom utvrđenim Zakonom o parlamentu.

Predsjednik Parlamenta treba da bude informisan o organizaciji parlamentarne grupe, kao i o promjenama koje nastaju u okviru sastava parlamentarne grupe, koodinatora ili zamjenika, nakon čega predsjednik Parlamenta obavještava poslanike o tome. Poslanici koriste prostorije u Parlamentu koje su im na raspolaganju za rad i sastanke u skladu sa Aktom o unutrašnjem redu u Parlamentu.

Osim toga, poslanici se mogu organizovati u poslanički klub. Organizacija, zadaci i način rada poslaničkog kluba utvrđuju se pravilima kluba.

1.2.3 Informacije o imovinskom stanju poslanika

Poslanici su u obavezi da 30 dana od dana potvrđivanja mandata prijave imovinu putem obrasca za prijavu imovine (*Property Declaration Form*) koji sadrži detaljan popis nepokretnosti, pokretnosti veće vrijednosti, akcija, potraživanja i dugovanja, kao i ostale imovine u svom vlasništvu ili vlasništvu porodice. Poslanici su dužni da navedu razloge za kupovinu prijavljene imovine i podnesu izjavu, koju je verifikovao notar, da se odriču zaštite bankovne tajne u vezi sa svim računima u nacionalnim i stranim bankama.

Poslanici su u obavezi da ispune obrazac za prijavu imovine 30 dana nakon prestanka mandata. Ukoliko je u roku od 30 dana od dana prestanka mandata poslanik izabran ili imenovan na istu ili neku drugu funkciju, u obavezi je da o tome obavijesti Državnu komisiju za sprečavanje korupcije i u predviđenom roku dostavi obrazac za prijavu imovine.

Poslanik je u obavezi da obrazac za prijavu imovine i izjavu dostavi Državnoj komisiji za sprečavanje korupcije i Upravi za javne prihode. Podaci koji su navedeni u izjavi o imovini su javnog karaktera i objavljuju se u skladu sa zakonom, izuzev informacija koje su zaštićene zakonom.

U skladu sa Zakonom, Parlament bira predsjednika i potpredsjednike između svojih članova. Broj potpredsjednika utvrđuje Parlament na prijedlog predsjednika parlamenta, pri čemu se mora voditi računa da potpredsjednici budu poslanici različitih političkih partija zastupljenih u Parlamentu. Jedan potpredsjednik mora biti poslanik najveće opozicione partije u Parlamentu. Procedura izbora predsjednika i potpredsjednika utvrđena je Poslovníkom. Predsjednik Parlamenta predstavlja Parlament, obezbjeđuje primjenu Poslovníka i obavlja poslove predviđene Ustavom, Poslovníkom i zakonom. Potpredsjednici Parlamenta pomažu predsjedniku u obavljanju poslova, zamjenjuju ga u slučaju odsustva i obavljaju druge poslove u okviru svojih nadležnosti.

1.2.4 Parlamentarni nadzor

Zakon predviđa detaljnu procedure u vezi sa vršenjem parlamentarnog nadzora i održavanjem nadzorinih saslušanja.

Nadzorno saslušanje održava se u cilju prikupljanja informacija i mišljenja u okviru nadležnosti relevantnih radnih tijela u vezi sa utvrđivanjem i primjenom politika, sprovođenjem zakona i ostalih aktivnosti Vlade i državnih organa/tijela. Nadzorno saslušanje sprovodi relevantno radno tijelo Parlamenta koje u tu svrhu na sjednicu može pozvati ovlaštene predstavnike Vlade i ostalih državnih organa i od njih zahtijevati informacije i objašnjenja u vezi sa temom nadzornog saslušanja. Prilikom održavanja nadzornog saslušanja, mogu biti pozvana i ostala lica koja mogu dati informacije u vezi sa nadzornim saslušanjem. Pozvani ovlašćeni predstavnici imaju obavezu da prisustvuju sjednici na kojoj se održava nadzorno saslušanje.

Predsjednik radnog tijela dužan je da obavijesti predsjednika Skupštine o održavanju nadzornog saslušanja, nakon čega predsjednik Skupštine upućuje obavještenje u pisanoj formi Vladi. Predsjednik Parlamenta obavještenjem zahtijeva od Vlade da imenuje ovlaštenog predlagача za temu nadzornog saslušanja. Predsjednik radnog tijela prosljeđuje obavještenje u pisanoj formi ovlaštenim predstavnicima Vlade ili državnog organa, pozivajući ih na sjednicu radnog tijela na kojoj će biti održano nadzorno saslušanje i informišući ih o temi saslušanja. Osim toga, može zatražiti da infomacije, mišljenja i stavove dostave u pisanoj formi najmanje tri dana prije održavanja sjednice radnog tijela.

Finansijska sredstva za održavanje nadzornog saslušanja obezbjeđuju se iz sredstava Parlamenta opredijeljenih u budžetu države. Javnost mora biti infomisana o održavanju nadzornog saslušanja putrem internet starnica Parlamenta i televizijskog kanala Parlamenta.

Inicijativu za održavanje nadzornog saslušanja može pokrenuti jedan član relevantnog radnog tijela, dok o održavanju saslušanja radno tijelo odlučuje većinom glasova prisutnih članova i najmanje jednom trećinom ukupnog broja članova. Ukoliko 15 poslanika podnese zahtjev za održavanje nadzornog saslušanja, preko predsjednika Parlamenta, predsjedniku radnog tijela, predsjednik odbora je dužan da organizuje saslušanje. Predsjednik Parlamenta sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa daje preporuku za održavanje određenog nadzornog saslušanja predsjedniku i članovima radnog tijela.

Tokom održavanja nadzornog saslušanja, članovi relevantnog radnog tijela i poslanici koji nijesu članovi tog radnog tijela mogu postavljati pitanja ovlaštenom predstavniku Vlade ili drugog državnog organa koji je pozvan na saslušanje isključivo u vezi sa temom saslušanja. Tokom saslušanja, rasprava sa pozvanim licima koja daju informacije može biti održana samo u slučaju pojašnjenja konkretnih pitanja i činjenica.

Relevantno radno tijelo odlučuje o dužini trajanja saslušanja, obezbjeđujući učešće svakog člana relevantnog radnog tijela u raspravi. Nadzorno saslušanje bilježi se fonografski i vodi se zapisnik, pri čemu se tehničke i ostale ispravke unose u dogovoru sa licem koje je dalo izjavu. Radno tijelo je u obavezi da pripremi izvještaj o saslušanju i podnese ga Parlamentu. Izvještaj

mora sadržati suštinu onoga što je predstavljeno, a može sadržati i zaključke koji se prosljeđuju Vladi. Zaključci sa nadzornog saslušanja objavljuju se na internet stranicama Parlamenta.

1.2.5. Koordinacija rada Parlamenta

Svakog ponedjeljka održava se redovni koordinacioni sastanak predsjednika i potpredsjednika Parlamenta i koordinatora parlamentarnih grupa. Predsjednik Parlamenta može održati *ad hoc* koordinacione sastanke sa potpredsjednicima Parlamenta i koordinatorima parlamentarnih grupa, ukoliko je to neophodno. Predsjednik Parlamenta sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa utvrđuje raspored rada radnih tijela. Predsjednik Parlamenta sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa izrađuje godišnju projekciju održavanja nadzornih saslušanja: broj saslušanja, dinamika i ostali aspekti u skladu sa finansijskim sredstvima i uslovima koji su na raspolaganju Parlamentu za datu godinu. Predsjednik Parlamenta sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa održava konsultacije u vezi sa određenim prijedlozima zakona. Osim toga, predsjednik Parlamenta sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa koordinira poziciju i smjernice za rad specijalne organizacione jedinice (Parlamentarni institut) i usvaja Pravilnik o radu koordinacionih sastanaka.

1.2.6 Raspolaganje sredstvima i budžet Parlamenta

Parlament raspolaže i nabavlja sredstva koja su neophodna za vršenje nadležnosti. Budžetski savjet usvaja Uredbu o nabavci, upravljanju i evidentiranju imovine Parlamenta, dok je Generalnom sekretaru Parlamenta povjerena nadležnost zaključivanja ugovora o prodaji, razmjeni, zakupu i nabavci sredstava u vezi sa imovinom Parlamenta, uz saglasnost predsjednika Parlamenta i prethodnim mišljenjem Budžetskog savjeta Parlamenta. Predsjednik Parlamenta i generalni sekretar odgovorni su za zakonito korišćenje imovine. Poslanici, imenovana i izabrana lica, kao i zaposleni u Službi Parlamenta odgovorni su za savjesno i namjensko korišćenje imovine prilikom obavljanja funkcije i radnih zadataka.

U skladu sa Zakonom, Parlament osniva Budžetski savjet Parlamenta kojeg čine predsjednik, zamjenik predsjednika i devet poslanika u zavisnosti od broja parlamentarnih grupa i broja poslanika koji čine parlamentarne grupe. Predsjednik Budžetskog savjeta mora biti jedan od potpredsjednika Parlamenta, dok je njegov zamjenik predsjednik Odbora za finansije i budžet. Sastav Budžetskog savjeta Parlament utvrđuje odlukom.

U nadležnosti Budžetskog savjeta spadaju:

- utvrđivanje strateških prioriteta Parlamenta za narednu godinu i njihov uticaj na budžet države, kroz prijedloge specijalnih programa i potprograma;
- obezbjeđivanje smjernica i uputstava za pripremu nacrt budžeta i potreba Parlamenta;
- predlaganje Vladi, u saradnji sa ministrom finansija, maksimalnog iznos sredstava za parlament za naredne tri fiskalne godine;
- nadgledanje rashoda Parlamenta u okviru budžeta države i predlaganje preraspodjele sredstava u okviru odobrenih sredstava u bužetu države;

- usvajanje pravilnika o radu Budžetskog savjeta;
- vršenje ostalih poslova u skladu sa zakonom.

Pored navedenih nadležnosti, Budžetski savjet utvrđuje strateške prioritete Parlamenta za najmanje tri naredne godine.

Budžetski savjet održava redovne konsultacije sa Ministarstvom finansija i Vladom u cilju pripreme budžeta države u pogledu finansijske projekcije neophodnih sredstava za Parlament, uzimajući pri tom u razmatranje finansijske potrebe Parlamenta. Prisustvo ministra finansija je obavezno na sastancima Budžetskog savjeta koji utvrđuje finansijsku projekciju za potrebe finansiranja Parlamenta.

Budžetski savjet radi na sjednici kojoj predsjedava predsjednik Budžetskog savjeta. Zamjenik predsjednika Budžetskog savjeta saziva sjednicu Budžetskog savjeta ukoliko predsjednik nije u mogućnosti da to učini. Generalni sekretar i šef Odjeljenja za finansije Službe Skupštine ili lice iz tog Odjeljenja koje je imenovao šef, prisustvuju sastancima Budžetskog savjeta bez prava odlučivanja. Budžetski savjet zauzima poziciju većinom glasova prisutnih članova a najmanje jednom trećinom ukupnog broja članova. Služba Parlamenta obavlja stručne i administrativne poslove za Budžetski savjet.

1.2.7 Parlamentarni kanal

Parlament ima programsku odgovornost za emitovanje programskih usluga namijenjenih prenosu aktivnosti Parlamenta. Svrha parlamentarnog televizijskog kanala je da informiše i edukuje građane o političkom životu putem parlamentarnog, edukativnog i građanskog programa.

Parlamentarni TV kanal emituje programe koji promovišu društvenu koheziju, međuetnički suživot, kulturnu različitost i borbu protiv svih oblika diskriminacije i nudi programe koje reflektuju različitost u makedonskom društvu. Parlamentarni kanal obezbjeđuje političku jednakost i odgovarajuću jezičku zastupljenost u programima koje emituje. Takođe, parlamentarni televizijski kanal omogućava uslove za prenos digitalnog TV signala do gledalaca.

Parlament osniva Savjet za parlamentarni kanal koji je sastavljen od 11 poslanika, šest iz vladajuće i četiri iz opozicionih partija. Na prijedlog predsjednika Parlamenta, predsjednik Savjeta za parlamentarni kanal može biti potpredsjednik Parlamenta iz opozicije. Članovi Savjeta za parlamentarni kanal imaju zamjenike koje se biraju i predlažu na osnovu istih kriterijuma kao i članovi. Predstavnici Radio-televizije Makedonije i, kada je to neophodno, stručnjaci u toj oblasti mogu učestvovati u funkcionisanju Savjeta za parlamentarni kanal, bez prava glasa. Savjet se sastaje najmanje jednom u tri mjeseca. Parlament može izabrati članove Savjeta parlamentarnog kanala.

Savjet razmatra pitanja od značaja za funkcionisanje parlamentarnog TV kanala, naročito:

- razmatra i utvrđuje pitanja koja se tiču realizacije programa, finansijskih i investicionih planova za tekuću godinu;

- utvrđuje programsku šemu, finansijske i investicione planove za funkcionisanje parlamentarnog kanala u narednoj godini;
- obezbjeđuje prenos aktivnosti Parlamenta posredstvom programskog servisa – parlamentarnog TV kanala.

Parlament pokriva troškove razvoja programskog servisa namijenjenog prenosu aktivnosti Parlamenta.

1.2.8 Kontakti poslanika sa građanima u izbornim jedinicama

Parlament u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave obezbjeđuje prostor za sastanke poslanika sa građanima u njihovim izbornim jedinicama. U tom cilju, svaki petak određen je za sastanke sa građanima i biračima.

Parlament ne saziva sjednice petkom (plenarne sjednice, sjednice radnih tijela i aktivnosti parlamentarnih grupa za saradnju sa parlamentima ostalih zemalja), izuzev u hitnim i vanrednim situacijama. Finansijska sredstva za održavanje kontakata između poslanika i građana obezbjeđuju se iz sredstava Parlamenta opredijeljenih u budžetu države.

1.2.9 Potpisivanje i proglašavanje akata

U skladu sa Zakonom, tekstovi zakona se ne potpisuju, dok ostale akte koje usvaja Skupština potpisuje predsjednik. Akte koje usvajaju radna tijela potpisuje predsjednik radnog tijela koje je usvojilo akt. Novi usvojeni zakoni podnose se predsjedniku države na dan usvajanja kako bi potpisao Ukaz o proglašenju zakona. Predsjednik države potpisuje Ukaz o proglašenju zakona u roku od sedam dana od dana prijema zakona. Ukoliko predsjednik države odluči da ne potpiše Ukaz o proglašenju zakona, Parlament je u obavezi da ponovo razmatra zakon u skladu sa Poslovníkom u roku od 30 dana od dana usvajanja. Nakon ponovnog razmatranja zakona, amandmani mogu biti podnijeti samo u odnosu na primjedbe predsjednika države. Zakoni i drugi propisi i opšti akti objavljuju se u Službenom listu Makedonije prije stupanja na snagu.

1.2.10 Služba Parlamenta

Služba obavlja stručne i ostale poslove za potrebe Parlamenta, radnih tijela i poslanika. Organizacija i funkcionisanje Službe uređeno je u skladu sa Zakonom.

Na čelu Službe nalazi se generalni sekretar kojeg bira Parlament. Parlament može izabrati jednog ili više zamjenika generalnog sekretara. Prilikom zapošljavanja službenika u Službu Parlamenta, generalni sekretar poštuje princip jednake zastupljenosti na svim nivoima, kao i poštovanje kriterijuma profesionalnosti i kompetentnosti.

S ciljem obavljanja zakonodavne, nadzorne, analitičko-istraživačke aktivnosti, Parlament osniva specijalnu organizacionu jedinicu, Parlamentarni institut. Funkcionisanje specijalne organizacione jedinice reguliše se posebnim aktom koji usvaja generalni sekretar na osnovu

međusobno usaglašenih pozicija predsjednika Parlamenta, potpredsjednika i koordinatora parlamentarnih grupa u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu Zakona o parlamentu.

Specijalna organizaciona jedinica (Parlamentarni institut) predstavlja istraživački centar koji pruža poslanicima blagovremena, objektivna i nepristrasna stručna istraživanja i analize za obavljanje parlamentarne funkcije. Zaposleni u Parlamentarnom institutu moraju biti angažovani na principu fer i jednake zastupljenosti na svim nivoima, na osnovu poštovanja kriterijuma profesionalizma i stručnosti. Poslanici koji govore jezikom koji upotrebljava najmanje 20% stanovništva, a koji nije makedonski, imaju pravo na to da dobijaju materijale koje priprema Parlamentarni institut na svom jeziku i pismu. Na zahtjev poslanika, materijali se prevode na ostale jezike.

Parlamentarni institut saraduje da državnim organima i ostalim institucijama kako bi na vrijeme obezbijedio materijale i informacije koje nijesu povjerljivog karaktera. Upravljanje i nadzor nad radom Parlamentarnog instituta vrši Administrativni savjet sačinjen od koordinatora parlamentarnih grupa, generalnog sekretara Parlamenta i ostalih predstavnika imenovanih u koordinaciji predsjednika sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa. Specijalna organizaciona jedinica (Parlamentarni institut) podnosi godišnji izvještaj o svom radu Administrativnom savjetu i predsjedniku Parlamenta. Parlament obezbjeđuje uslove za primjenu i funkcionisanje e-parlamenta. Takođe, Parlament obezbjeđuje funkcionisanje parlamentarne biblioteke.

1.2.11 Održavanje reda u Parlamentu

Specijalna jedinica zadužena je za održavanje reda u prostorijama Parlamenta. Zaposleni u specijalnoj jedinici za održavanje reda u prostorijama Parlamenta imaju na vidnom mjestu na odjeći obilježje Parlamenta. Ovlašćeni službenici ostalih državnih organa ne mogu imati pristup prostorijama Parlamenta bez prethodnog odobrenja predsjednika Parlamenta, niti mogu preduzeti mjere protiv poslanika, zaposlenih u Službi i ostalih građana.

Zakon predviđa zabranu unošenja oružja u prostorije Parlamenta, izuzev licima koja su zadužena za održavanje reda u prostorijama Parlamenta. Predsjednik Parlamenta, uz prethodne konsultacije sa potpredsjednicima i koordinatorima parlamentarnih grupa odlučuje i preduzima mjere odgovornosti za remećenje reda u Parlamentu od strane poslanika ili drugih lica koja učestvuju u radu Parlamenta. Generalni sekretar preduzima odgovarajuće mjere odgovornosti za remećenje reda u Parlamentu od strane službe i lica koja poziva služba.

2. Parlamenti u kojima se poslovnik usvaja u formi zakona

U poglavlju koje slijedi date su informacije o parlamentima koji usvajaju poslovnik u obliku zakona i pregled ključnih pitanja definisanih poslovnica.

2.1 Austrija (Donji dom)

Organizacija rada donjeg doma Parlamenta Austrije uređena je Federalnim zakonom o Poslovniku donjeg doma¹⁵. Federalnim zakonom regulisana su pitanja poput konstituisanja donjeg doma, prava i obaveza poslanika, prava i obaveza predsjednika, potpredsjednika i generalnog sekretara, prava i obaveza članova savezne vlade, predsjednika Suda revizora i članova kancelarije ombudsmana, razmatranja predloga zakona na odborima, formiranja odbora i njihove nadležnosti, razmatranja predloga zakona na plenarnoj sjednici, razmatranja pitanja u vezi sa Evropskom unijom, poslaničkih pitanja, parlamentarnih saslušanja, razmatranja peticija i inicijativa građana, te održavanja reda na sjednicama. Osim toga, Ustavom Austrije¹⁶ je, pored nadležnosti Parlamenta i opisane procedure usvajanja zakona, definisan i rad parlamentarne službe. U tom kontekstu, služba se nalazi u nadležnosti predsjednika donjeg doma i odgovorna je, između ostalog, za pružanje podrške funkcionisanju Parlamenta i obavljanje administrativnih poslova u okviru nadležnosti Parlamenta. U donjem domu Parlamenta Austrije rad anketnih odbora takođe je definisan i to Poslovníkom o radu anketnih odbora.

2.2 Češka (Donji dom)

Način i organizacija rada donjeg doma Parlamenta Češke uređeni su Zakonom o procedurama u donjem domu Parlamenta Češke¹⁷ koji uređuje pitanja mandata poslanika, konstituisanja Parlamenta, uloge i nadležnosti predsjednika i potpredsjednika, radnih tijela Parlamenta, razmatranja predloga zakona i drugih akata, uključujući i predlog zakona o budžetu, objavljivanja zakona, interpelacije, formiranja političkih grupa, odnosa sa vladom i ostalim državnim organima, razmatranja pitanja u vezi sa Evropskom unijom, razmatranja peticija i prijedloga građana, razmatranja predloga zakona o budžetu, razmatranja međunarodnih ugovora kao i pitanja koja se tiču službe Parlamenta i parlamentarne garde koja je nadležna za održavanje zaštite i reda u zgradi Parlamenta. Sastavni dio Zakona o procedurama u donjem domu Parlamenta Češke su Poslovnik o radu anketnih odbora i Pravila izborne procedure koja se primjenjuje na izbore koje sprovodi donji dom Parlamenta Češke i imenovanja koja zahtijevaju saglasnost donjeg doma. Osim toga, nadležnosti Predstavničkog doma i Senata i prava i obaveze poslanika i senatora detaljno su predviđene Ustavom Češke.¹⁸

---

¹⁵Federal Law on the Rules of Procedure of the Austrian National Council [Federal Law Gazette] No. 410/1975 as amended in BGBl. Nos 302/1979, 353/1986, 720/1988, 569/1993, 438/1996 and BGBl. I Nos 131/1997, 163/1998, 29/2005, 31/2009, 11/2010 and 12/2010 <http://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/RGES/GOGNR/index.shtml>

¹⁶Federal Constitutional Law Austria

<http://legislationline.org/download/action/download/id/1568/file/9533b7bfafda8e640a82346ab246.pdf>

¹⁷Act No. 90/1995 Coll. of 19 April, 1995 on the Rules of Procedure of the Chamber of Deputies http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1995/90_index.html

¹⁸Article 15-53, Constitution of the Czech Republic <http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1993/1.html>

2.3 Estonija

Organizacija rada Parlamenta Estonije regulisana je Zakonom o internim pravilima i procedurama u Parlamentu Estonije¹⁹. Zakon definiše procedure koje se tiču konstituisanja Parlamenta i sazivanja sjednice, izbora i mandata predsjednika i potpredsjednika, procedure formiranja odbora i nadležnosti odbora, procedure razmatranja zakona i drugih akata, procedure glasanja, procedure razmatranja i usvajanja državnog budžeta, procedure formiranja parlamentarnih grupa, procedure za izmjene Ustava, odnosa sa vladom, interpelacije i poslaničkih pitanja, procedure razmatranja pitanja u vezi sa Evropskom unijom, procedure održavanja referenduma, kao i pitanja koja se tiču službe Parlamenta.

2.4 Letonija

U Parlamentu Letonije, interne procedure, organizacija i način rada uređeni su Poslovníkom²⁰ koji se usvaja u formi zakona. Poslovníkom su definisana pitanja poput mandata poslanika, izbora predsjednika i potpredsjednika, izbora, imenovanja i razrješenja javnih funkcionera, sazivanja i rada na sjednici, razmatranja predloga zakona i drugih akata, odnosa sa vladom, procedure glasanja, nadležnosti odbora, procedure razmatranja i usvajanja predloga budžeta države, budžeta Parlamenta i upravljanja budžetom, razmatranja pitanja u vezi sa Evropskom unijom, te formiranja parlamentarnih grupa. Osim toga, sastavni dio Poslovníka čini i Etički kodeks poslanika.

2.5 Slovačka

Zakon o procedurama u Parlamentu Slovačke²¹ uređuje pitanje organizacije i načina rada Parlamenta i to: sazivanje sjednica Parlamenta, verifikacija mandata, izbor predsjednika i potpredsjednika, konflikt interesa, razmatranje predloga zakona i drugih akata, formiranje odbora i njihove nadležnosti, formiranje poslaničkih grupa, odnos sa vladom i ostalim institucijama, izbor i razrješenje javnih funkcionera, nadzorne aktivnosti, uključujući interpelacije i poslanička pitanja, kao i pitanja koja se tiču Službe Parlamenta i Parlamentarnog instituta. Osim toga, ključna pitanja koja se tiču nadležnosti i organizacije rada Parlamenta definisana su Ustavom Slovačke.²²

2.6 Švedska

Organizacija rada Parlamenta Švedske regulisana je Zakonom o Parlamentu²³. Zakon o Parlamentu definiše procedure koje se odnose na organizaciju i funkcionisanje Parlamenta, pa su u tom smislu obuhvaćena pitanja koja se tiču sjednica Parlamenta (početak, otvaranje, tok sjednice, prekid sjednice, pravo na riječ, održavanje reda na sjednici itd), nadležnosti predsjednika, potpredsjednika, kolegijuma i Konferencije predsjednika, odbora, njihovog

---

¹⁹Riigikogu Rules of Procedure and Internal Rules Act http://www.riigikogu.ee/?rep_id=799356

²⁰Rules of Procedure <http://www.saeima.lv/en/legislation/rules-of-procedure>

²¹Act of the National Council of the Slovak Republic no. 350/1996 on Rules of Procedure http://www.nrsr.sk/web/Static/en-US/NRSR/Dokumenty/rules_of_procedure.pdf

²²Article 72-92, Constitution of the Slovak Republic http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_128037.pdf

²³The Riksdag Act <http://www.riksdagen.se/en/How-the-Riksdag-works/Democracy/The-Constitution/The-Riksdag-Act---almost-a-fundamental-law/>

djelokruga, saradnje i podjele nadležnosti među odborima, nadzorne uloge Parlamenta (interpelacije i pitanja ministrima), izbora predsjednika i potpredsjednika, međunarodnih delegacija i opšteg savjeta Švedske nacionalne banke, parlamentarnog ombudsmana, izbora i nadležnosti generalnog sekretara, kao i Službe Parlamenta. Između ostalog, Zakon o Parlamentu sadrži i poglavlje koje se odnosi na poslove u vezi sa Evropskom unijom, što obuhvata razmatranje akata Evropske unije i nadležnosti odbora za poslove Evropske unije.

Zakon o Parlamentu Švedske – izmjene i dopune

Zakon o Parlamentu Švedske je u principu zakon koji reguliše parlamentarne procedure i predstavlja jedan od osnovnih zakona. U skladu sa ustavnom reformom u Švedskoj 1974. godine, usvojen je novi Zakon o parlamentu čiji je sadržaj podijeljen u dvije kategorije u pogledu odredaba: glavne i dodatne odredbe. U tom smislu, glavne odredbe regulišu procedure koje imaju značajnu ulogu u demokratskom procesu i mogu se izmijeniti na isti način kao osnovni zakon ili kvalifikovanom većinom, dok dodatne odredbe definišu procedure koje su više administrativne prirode i mijenjaju se na isti način kao i redovno zakonodavstvo. Od stupanja na snagu Zakona o parlamentu, uslovi funkcionisanja Parlamenta mijenjali su se u različitom smislu, na primjer kao rezultat pristupanja Švedske Evropskoj uniji ili uzimajući u obzir tehnološke aspekte. Zakon o parlamentu je od stupanja na snagu pretrpio više od stotinu izmjena i dopuna, što je vremenom dovelo do brojnih strukturnih i jezičkih neusaglašenosti. Stoga se javila potreba za sveobuhvatnom izmjenom Zakona o parlamentu u pogledu sadržaja, jezika i sa pravno-tehničke tačke gledišta, s ciljem usvajanja zakona koji odgovara svrsi i zadovoljava stroge zahtjeve u pogledu dosljednosti i sveobuhvatnosti.

S obzirom na to da Zakon o parlamentu reguliše parlamentarne procedure i ima neposredan uticaj na obavljanje funkcije poslanika, cilj je bio postizanje širokog konsenzusa kako bi bilo moguće usvojiti Zakon bez potrebe da se primijeni procedura izmjena i dopuna osnovnog zakona. To znači da bi Zakon o parlamentu trebalo da stupi na snagu prije narednih parlamentarnih izbora koji će se održati 2014. godine. Kolegijum Parlamenta koji ima mogućnost da uputi Parlamentu preporuke u vezi sa funkcionisanjem Parlamenta, u tu svrhu osnovao je anketni odbor sa ciljem da izvrši reviziju Zakona o parlamentu. Predsjednik Parlamenta imenovao je predsjednika odbora i članove koji su lidera iz svih partija. Osim toga, angažovana je grupa savjetnika i stručnjaka u cilju pružanja dodatne podrške odboru. Uopšteno, rad na reviziji Zakona sastoji se od dva dijela, jednim dijelom od pravno-tehničke revizije s ciljem modernizacije i unapređenja zakona, a djelimično s ciljem izmjene sadržaja zakona. Predsjednik odbora odlučio je da pitanja u vezi sa sadržajem prvenstveno budu razmotrena u okviru četiri radne grupe koje čine predstavnici svih partija zastupljenih u Parlamentu i to po oblastima:

- parlament;
- prijedlozi i pitanja poslanika;
- odnos Parlamenta i Vlade;
- izbori i određena pitanja u vezi sa poslanicima.

Radne grupe sastale su se nekoliko puta tokom 2013. godine i predstavile rezultate sastanaka odboru, dok su rezultati odbora predstavljeni u izvještaju koji je nedavno dostavljen Kolegijumu Parlamenta. Očekuje se da će Kolegijum svoje komentare iznijeti tokom decembra 2013. godine i predstaviti svoj prijedlog Parlamentu, nakon čega će Parlament dato pitanje uputiti Ustavnom odboru na razmatranje. Cilj je postizanje političke jednoglasnosti u vezi sa svim aspektima Zakona o Parlamentu, što bi omogućilo da propis bude usvojen kvalifikovanom većinom i stupi na snagu do 1. septembra 2014. godine prije parlamentarnih izbora koji će biti održani sredinom istog mjeseca.

Izvor: *Communication from Mr. C. Mårtensson Deputy Secretary General of the Riksdag of Sweden on Work with a new Riksdag Act – process and principles, Association of Secretaries General of Parliaments, Geneva 2013* <http://www.asgp.info/en/pastmeetings>

Literatura

1. Act No. 90/1995 Coll. of 19 April, 1995 on the Rules of Procedure of the Chamber of Deputies http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1995/90_index.html
2. Act of the National Council of the Slovak Republic no. 350/1996 on Rules of Procedure http://www.nrsr.sk/web/Static/en-US/NRSR/Dokumenty/rules_of_procedure.pdf
3. Communication from Mr. C. Mårtensson Deputy Secretary General of the Riksdag of Sweden on Work with a new Riksdag Act – process and principles, Association of Secretaries General of Parliaments, Geneva 2013 <http://www.asgp.info/en/pastmeetings>
4. Constitution of the Czech Republic <http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1993/1.html>
5. Constitution of the Slovak Republic http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_128037.pdf
6. Federal Constitutional Law Austria <http://legislationline.org/download/action/download/id/1568/file/9533b7bfafda8e640a82346ab246.pdf>
7. Federal Law on the Rules of Procedure of the Austrian National Council [Federal Law Gazette] No. 410/1975 as amended in BGBl. Nos 302/1979, 353/1986, 720/1988, 569/1993, 438/1996 and BGBl. I Nos 131/1997, 163/1998, 29/2005, 31/2009, 11/2010 and 12/2010 <http://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/RGES/GOGNR/index.shtml>
8. Internet stranice Narodne skupštine Republike Srbije http://www.parlament.gov.rs/%D0%9F%D1%80%D0%B2%D0%BE_%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE_%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%9A%D0%B5_%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B5.4380.43.html
9. Izveštaj o radu Parlamenta Makedonije za period 1.1.2009 – 31.12.2009 <http://www.sobranie.mk/WBStorage/Files/Godisen%20izvestaj%202009%200.pdf>
10. Law on the Assembly of the Republic of Macedonia <http://www.sobranie.mk/en/?ItemID=BB6CD9F9914FFB4EB7C799588D176271>
11. Marijana Pajvančić, „Parlamentarno pravo”, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd , 2008.
12. Odluka o izmjenama i dopunama Poslovnika Skupštine Crne Gore, „Sl.list CG“, br. 49/13

13. Poslovnik Narodne skupštine (prečišćeni tekst)
<http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/Poslovnik%20Narodne%20skupstine%20-%20precisceni%20tekst%20Sluzbeni%20g.pdf>
14. Riigikogu Rules of Procedure and Internal Rules Act
http://www.riigikogu.ee/?rep_id=799356
15. Rules of Procedure of the Assembly of the Republic of Macedonia (Consolidated Text)
<http://www.sobranie.mk/en/?ItemID=AE562805D9AC7241B9BFA53BABA6646F>
16. Rules of Procedure of the Saeima <http://www.saeima.lv/en/legislation/rules-of-procedure>
17. The Riksdag Act <http://www.riksdagen.se/en/How-the-Riksdag-works/Democracy/The-Constitution/The-Riksdag-Act---almost-a-fundamental-law/>
18. Zakon o Narodnoj skupštini Republike Srbije
<http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/412-10.pdf>